

פרשת חוקת

יפתח הגלעדי

"יפתח הגלעדי"

הפטרת השבוע עוסקת בדו שיח בין זקני גלעד ליפתח, בדבר הצעתם אליו לעמוד בראש המחנה להלחם בבני עמון, והסכמתו לצאת להלחם בהצבת התנאי ש"אנכי אהיה לכם לראש". תשובת זקני גלעד ליפתח: "ה' יהיה שומע בינותינו אם לא כדברך, כן נעשה".

המפרשים מבארים כי זקני גלעד הבטיחו ליפתח למנותו כשר ושופט עליהם רק לאחר נצחונו במלחמה ואילו יפתח לא הסתפק בכך, שהרי אם יכשל במלחמה, לא ימליכו אותו עליהם, ואם ינצח במלחמה יהיה זה מתבקש שימליכו אותו עליהם, ואכן הבינו שהוא מעוניין כבר עכשיו להיות ראש ושר עליהם עוד טרם יצא למלחמה, וכך היה ששמוהו להיות לראש ושר עוד טרם צאתו למלחמה.

יפתח, לא הסתפק בהבטחת הזקנים, אלא הוא שיתף כביכול את הקדוש ברוך הוא בחוזה התנאים, כנאמר בנביא: "וידבר יפתח את כל דבריו לפני ה' במצפה", כוונתו של יפתח לא היתה לשם כבוד גרידא, אלא הוא הבין בחכמתו שלא יעלה בידו לנצח את בני עמון אלא רק לאחר שיאמינו בו בני ישראל, שכן, האמון שנותן העם במנהיגיו הוא שנותן לו את הכח להלחם את מלחמותיהם, ולכן לא חשש מלדבר את דבריו לפני ה' - מניעיו היו טהורים. ואכן הצליח במלחמתו ואף היכה את בני עמון שוק על ירך.

בנוסף לכל אלו, נדר יפתח נדר לה' כי אם יתן את בני עמון בידו, הרי שהראשון אשר יצא לקראתו מדלתי ביתו יועלה כקרבת עולה לה'. לאסונו יצאה לקראתו בתו והוא אכן נאלץ לקיים את נדרו שנדר, כנאמר: "וידר יפתח נדר ... והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשובי בשלום מבני עמון, והיה לה' והעליתיהו עולה".

חלק נכבד ממפרשי התנ"ך מבארים שהנדר לא היה אלא שלא תנשא ותשב בהתבודדות כל ימיה ועוסקת בעבודת ה', אך יש המפרשים דברים כפשוטם שהעלה את בתו לעולה. ואכן, המפרשים תמהים האם אי אפשר היה להתיר נדרו של יפתח, כמובא במדרש תנחומא לפרשת בחוקותי: ולא היה שם פנחס שיתיר לו את נדרו? אלא פנחס אמר: הוא צריך לי ואני אלך אצלו? ויפתח אמר: אני ראש קציני ישראל ואני הולך אצל פנחס?! ובין דין לדין נספית ההיא עלובתא ושניהם נתחייבו בדמיה, פנחס - נסתלקה ממנו רוח הקודש, ויפתח - מת בנישול אברים.

והדברים תמוהים. היעלה על הדעת שיפתח היה מוכן לוותר על בתו ולהמיתה במיתה משונה, ובלבד שלא ימחל על כבודו? ואם כך הם הדברים, כיצד פנחס לא עשה כלום, הוא - פנחס המכונה מלאך ה' לא דאג להצלת נפש מישראל?

המדרש שם מספר כי בתו של יפתח לא השלימה עם גורלה והתווכחה עם אביה, ומשראתה כי אינו שומע לה, בקשה פתח אצל הסנהדרין: "אמרה לו: והרי יעקב אבינו שנדר 'כל אשר תתן לי אעשר אעשרנו לך' ונתן לו הקדוש ברוך הוא שנים עשר בנים, שמא הקריב לקדוש ברוך הוא אחד מהם?!? כיון שראתה שלא שמע לה, אמרה לו: הניחני וארד אצל בית דין, שמא ימצאו פתח לנדרך ... הלכה אצלם ולא מצאו פתח ליפתח להתיר לו את נדרו, שהעלים הקדוש ברוך הוא מהם את ההלכה, שלא ימצאו פתח להתיר לו את נדרו". ואם כך פני הדברים, מה מקום לתביעה על יפתח ופנחס, וכי מה יכלו עוד לעשות לאחר ששמעו את הוראת הסנהדרין?

הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא" מבאר שיפתח ופנחס לא נהגו במרד ובמזיד. ברור שאילו היה יפתח חושב שיש אפשרות פתרון בידיו של פנחס, היה הולך אליו ולא היה מתאכזר לבתו, וכן

פרשת חוקת

גם פנחס, אילו היה יודע כי יפתח לא יבוא אליו, היה לבטח בא הוא אל יפתח. ברם, יפתח סבר שהיות והוא מלך והדין נותן שכבודו יותר גדול מכבודו של כהן גדול, היה ברור לו שפנחס יבוא אליו, וכיון שלא בא, הבין כי ודאי לא בא מפני שלא מצא כל היתר לנדרו. ואילו פנחס סבר שהיות והוא כהן גדול, ויפתח הוא הצריך לו, ודאי יבוא הוא אליו, ובין מחשבותיהם נהרגה אותה עלובה ונתבעו שניהם בדמיה. עונשם לא בא על עצם העובדה שלא באו לבקר זה את זה, חרון האף הגדול היה בשל חישובי הכבוד שבאו על חשבון חייה של אשה צעירה, דבר זה הוא חמור, והקדוש ברוך הוא לא רצה למנוע את היווצרותו, ולכן נענשו.

הרב יוסף זילברפרב שליט"א